

www.ariaye.com

what ariaye site is about

NEWS

REVIEWS

EVENTS

FEATURES

تصویر حدود هفتاد سال پیش افغانستان و شهر کابل

تهیه کننده: خلیل

به نام خدا!

اخیراً کلکسیون روزنامه (اصلاح) از دوستی بدستم رسید. این کلکسیون متأسفانه ناقص مربوط به ماه عقرب 1324 هـ.ش.، مطابق ماه اکتوبر سال 1945 ع، و چند شماره نا مسلسل مربوط به ماه های بعد از آن است. چون در این تاریخ جنگ جهانی دوم تازه خاتمه یافته بوده، لذا، تبعات آن در همه کشورهای دنیا، بخصوص کشور محاط به خشکه ای مانند افغانستان خیلی محسوس بوده است. در حدود توان آن شماره های (اصلاح) را برسی کرده ام، که میخوام خدمت خوانندگان محترم پیشکش نمایم. کم ما و کرم شما.

از روزنامه شماره اول کلکسیون، که شماره (63) سال (17) آن روزناه هست، شروع میکنیم:

شماره (63) سال (17)، چهار شنبه مورخ اول عقرب سال 1324، مطابق 17 ذیقعدہ 1364 ق، مطابق 24 اکتوبر 1945 میلادی.

در پیشانی صفحه اول و در طرف راست نام روزنامه (اصلاح) می خوانیم که:

کلیسیون روز نامه اصلاح

مکاتبه: دمدير په عنوان کيږي

مدير: محمد قدير تره کی

اداره: د عمومی مطبعی له حنگه - کابل

بی امضا مقالی د میر لخوا لیکل کیژی

تیلیفون نمبر: (150)

بی له تعطیل ورحو هره ورح خپریژی

تلگرافی آدرس: کابل - افغانستان

اداره د مقالاتو په اصلاح کشی واک لری

د اشتراک شرح:

هغه مقالی په خپری نشی بیرته نه لیزل کیژی

حایونه

کالنی

شپږمیاشتنی

د اعلانونو قیمت په مذاکری سره تاکل کیژی

دکابل په شارکی

(25) افغانی

(14) افغانی

په افغانستان کشی

(30) افغانی

(18) افغانی

په باندنیو هیوادو کشی یونیم پوند(18) شلنگ

ملاحظه:

1. از نمبر تیلیفون محدودیت شماره های آن زمان مخابراتی مشهود است
2. قیمت اشتراک کشورهای خارجی به (پوند) ذکر شده، که نمایانگر استیلاهی اقتصادی انگلیس در منطقه می باشد. یعنی دوران " دست ات خلاص تا لندن" بوده است.

ص اول:

عناوین اخبار:

1. رئیس حکومت ملی جمهوری چین عنوانی اعلیحضرت همایونی تلگرام جوابیه مخابره نمود،
2. دعوت عصریه،
3. از وقایع روز: هالیند و شرق الهند هالندی،
4. اتازونی انگلستان ته د خپل مالی اعتبار مقدار نه کموی او ...
5. دفرانسی انتخابات دچپ لاس دحزب او سوسیا لیستا نو په فایده دی، (په گته دی؟)
6. ترومن ته د صلحی مقدماتی رپوت وړاندی شو(ترومن ته د سولی لمړنی رپوت وړاندی شو)
7. په انگلستان کشی د بندرونو د عملی داعتصاب حلورمه هفته پوره شو... (په ... کاربندیز
8. دانگلستان پروتست د روسی او رومانیی پر تجارتي قرارداد هم شامل دی (...سوداگریز قرارداد هم په برنیسی)
9. دانگلستان پارلمان ته بودجه وړاندی شوه
10. دسنگاپور د بندر د عملی اعتصاب
11. په باویریا کشی د آذوقی مسنله وخیمه شوی ده) (...دخورلو توکو مسنله....)
12. حیفا ته د انگلیس نوی عسکر راغلل
13. پس له دی به هندی صاحب منصبان هندی وی
14. دایران نه د متحدینو د عسکرو د تلو ورح و تاکل شوه.
15. د هالیند 26 رزه تنه مخرب نن د شرق الهند خواته روانیژی
16. د انری موسسی ته د مصر اعانه
17. په باتاویا کشی کراری ده او هندی عسکر د قضایانو مراقبت کوی

18. دصلحی د مقدماتی مجلس د حو اقتصادی کمیسیونو پر تشکیل د نماینده پروتست
19. چرچیل هغه دریم صدراعظم دی چه دیر او مهم نشانونه نی اخیستی دی
20. دکمونیسټ قوانو او دچین د ملی حکومت د قوانو ترمنح دجگری د شروع کیدل

طوریکه دیدیم، از جمله 20 عنوان ، صرف 3 عنوان به زبان فارسی و متباقی همه بزبان پشتو اندو میدانیم که (اصلاح) همان نشریه ای هست که نادرشاه حین شروع کمپاین اش برضد امیر حبیب الله خادم دین، در ولایت جنوبی(پکتیا) بنیاد گذاشت و نام آن هم تصادفی انتخاب نه شده بود. بعد از تصرف قدرت در زمان خودش و زمان پسرش حیثیت ارگان رسمی دولت را داشت.

اگر کتاب(رویداد لویه جرگه سال 1303 دارالسلطنه کابل) یا همان لویه جرگه پغمان رامد نظر بگیریم، که در آن صرف یک شعر به زبان پشتو از یک شاعره سرحدی بنام مخفی سرحدی به نشر رسیده بود، متباقی همه محتوی آن به زبان فارسی بود. تا به سال 1324 که درجریان این 21 سال امیر امان الله خان خلع شده و امیرحبیب الله خادم دین به قدرت میرسد، و سپس به قدرت رسیدن آل یحیی، دیده می شود که سیاست زبانی دولت چه گونه 180 درجه تغییر کرده است.

ص 2:

در صفحه دوم مقالات نسبتاً بلندی تحت عناوین ذیل به نشر رسیده است:

خارجی سیاست: حیات جدید پولند - نویسنده مقاله رود نټسکی - از مجله جنگ و صنف کارگر
اقتصادیات: پول، اثر: گ، و، باکتوس.

چه طور پیش از وقت سبزیجات تهیه می توانید؟ ارسالی ریاست رزاعت، غلام صدیق مدیر فارم قندوز
پیشرفت صنعت: رابر ترکیبی در جریان محاربه- از فجرس

فرانسه چگونه به مقاومت شروع کرد؟ مترجم- غلام صفر خان اعتماد(بطور سریال در چندین شماره نشر شده است)

ص 3:

مطالعات و نظریات: ما و دنیای بعد از جنگ - شاغلی محمد ناصر غرغشت

اجتماعیات: د انسان ضروریات او دهغو ترتیب - شاغلی قیام الدین خان خادم

صحی برخه: دچای اوقهوی او کاکو په باره کشی حنی لوی معلومات

60 مرتبه قویتر- روسیه روی بم اتومیک مصروف کار است

ص 4:

در قسمت بالای صفحه این عناوین به چشم می خورند:

- دنیا در 24 ساعت گذشته،
- حرکت هیئات بطرف قندهار
- تشکر از احساسات معارف خواهی
- تقرر و تبدل حکام

- تعیین جزا در نتیجهء تفتیش
- ده سال قبل:
- دشپی وستری خبرونه

در وسط صفحه تحت عنوان (حرگندونی) این عناوین به چشم می خوردند:

- حراج ظروف و سامان خانه
- اعلان مناقصه
- لیلام می شود
- حراج سامان تعمیر
- یک مقاله تحت عنوان: نعمت یا زحمت

در آخر صفحه ضروریات و نیازمندی های آن روز شهر و کشور چنین بازتاب یافته اند:

یک عنوان نسبتاً درشت تحت عنوان: قابل توجه در خواست کنندگان زمین

اشخاصیکه به نسبت نداشتن خانه و استحصال زمین در خواست خود ها را به ریاست بلدیه سپرده اند، و با صدور اعلاناتیکه بجراند شایع شده و تا حال برای دادن توضیحات لازمه نزد کمیسیون حاضر نه شده اند، هرگاه تا (5) عقرب نزد کمیسیون حاضر نه شوند، عرایض شان از اعتبار ساقط می شود. (هنوز بلدیه – شاروالی نه شده بوده)

سایر عناوین:

د درملتونو اوقات: نن شپه د کابل په شار کشی د مرکزی، عابد، او بری در ملتونو نو پرانستلی دی.

که نشانگر وسعت آن هفتهء شهر کابل است، که از طرف شب صرف سه دوا خانه باز داشته و بس.

دکابل رادیو پروگرام:

د شپی له 7 تر 9 پوری (صرف دو ساعت نشرات داشته است)

7:00 پشتو لوست

7:05 ساز و آواز – یوسف خان قاسمی

7:20 مضمون (اجتماعی)

7:30 کلیوالی سندری : محمود خان شوقی

7:40 پشتو خبرونه

8:00 فارسی خبرونه

8:20 کلیوالی سندری: عبد الرزاق خان شوقی

8:30 کلیوالی سندری: محمود خان شوقی

8:40 ساز و آواز: یوسف خان قاسمی

8:58 وروستنی خیرونه

9:00 پاچاهی سلام – ختم

مجلس ترحیم: به مناسبت فوت والده مرحومه ما فردا روز پنجشنبه دوم، و روز جمعه سوم عقرب به مسجد سفید شوربازار فاتحه گرفته می شود. فقیرمحمد مدیر اجراییه بلدییه و امیر محمد مدیر کنترول مستوفیت.

دجوی سرویس اوضاع – آب و هوای افغانستان بقرار مشاهدات سرویس جوی:

کابل: حد اکثر 6-24 حد اقل 6-5 از مقیاس که "سانتی گراد باشد نام نبرده

رطوبت نسبتی 10 فیصد، آسامان بی ابر

پغمان: حد اکثر صفر – 20 حد اقل 3-2

رطوبت نسبتی 25 فیصد، آسامان صاف

چهاردهی: حد اکثر 5-24، حد اقل 1-3

رطوبت نسبتی 11 فیصد، آسامان صاف

گردیز: حد اکثر 7-19، حد اقل 6- صفر

رطوبت نسبتی 25 فیصد، آسامان صاف

جلال اباد: حد اکثر 1-29، حد اقل 1-9

رطوبت نسبتی 42 فیصد، آسامان صاف

دیوستی تگ او راتگ:

1. از کابل بطرف طورخم به روز شنبه، دو شنبه و چهار شنبه،
2. از جلال اباد بطرف اسمار: به روز شنبه
3. از کابل بطرف قندهار: به روز یکشنبه، سه شنبه پنجشنبه،
4. از قندهار بطرف چمن: به روز یکشنبه، سه شنبه پنجشنبه،
5. از قندهار بطرف فراه: روز یکشنبه و پنجشنبه،
6. از فراه بطرف هرات: به روز دوشنبه و جمعه،
7. از هرات بطرف اسلام قلعه به روز یکشنبه و پنجشنبه،
8. از کابل بطرف مزار شریف: یکشنبه، سه شنبه و پنجشنبه،
9. از مزار شریف بطرف میمنه: بروز پنجشنبه،
10. از کابل بطرف خان اباد: به روز شنبه و به روز سه شنبه و پنجشنبه ذریعه > موتر قراردادی ،
11. از کابل بطرف جنوبی: بروز چهار شنبه،
12. از میمنه بطرف مزار شریف: به روز یکشنبه،
13. از جنوبی بطرف کابل: به روز سه شنبه و پنج شنبه،
14. از خان اباد بطرف کابل: به روز شنبه، سه شنبه،

در مطبوعهء عمومی کابل طبع شد

شماره اول روزنامه به تفصیل بر رسی شد، تا نمایش دهندهء اوضاع آن روزی شهر کابل بحیث پای تخت کشور باشد. بعد از این یگان مسئله به انتخاب من و دلچسپ مورد بر رسی قرار خواهند گرفت.